

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

6 De probatione pauperitatis, vel diuitiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96570](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96570)

construunt, an vas argenteum potorium, simul & escariu
in legatum veniret, cum alioqui potorium tantum in lega
to contineretur, quibus ex acte pensitatis non video ex di
ctis Iurifconsultorum responsis communem adseritionem
posse refelli.

CAPVT VI.

Vbi de paupertate, aut diuitiis tractatur, cui
incumbat qualitates huius probatio.

S Y M M A R I A.

- 1. In principio iuris transferri in aduersarium onus probationis, etiam si is reus sit.
- 2. Aliquam paupertatem, vel diuitias proprias seu alterius tenetur eam qualitate probare.
- 3. Pauperis probatur eo ipso quod allegatur Titium habere tot bona, & non plura, nisi contrarium probetur.
- 4. In testibus text. & eius quod Accursius adnotauit in l. cum de lega. ff. de probat.
- 5. Item alterius tanquam intestati hereditatem, satis probat intestatum de iure esse eo ipso quod hoc allegat, nisi contrarium probetur, & inibi examinauit verba Bart. in l. u. potest ff. de acqu. hered.
- 6. Qui petit alterius hereditatem, dicens se illi intestato esse Conanguineum, precursum, eo ipso hoc probat, donec aliud appareat.
- 7. Non tenetur probare Arbus sibi promissus non excedere decimam bonorum mariti partem.
- 8. Pauperis qualiter probatur: & ibidem late examinatur a Bartolo scripta in l. si constante ff. solut. matrim. q. 1. & 2.

Spillime in iudiciis ac controuersis forensibus oportet discutere, sitne quis diues, an pauper? habet, habuerit bona tempore mortis? & tunc solet debitor, cui litigantium reo an actori onus probandi hanc qualitate in incumbat, cum eo non probante qui probare tenetur, alter sibi suffragantem habeat iuris praesumptione, quae in aduersarium transferri probandi onus, paria etenim sunt vel quod quis probet, vel quod habeat praesumptionem iuris pro se, cum ea praesumptio iuris dicatur probatio liquidissima: text. in leg. licet Imperator ff. de legat. 1. vbi Alex. & Iason in gloss. in leg. si reus peritum. Cod. de peri. tuor. gl. in l. 2. Cod. de errore calculi. l. si creditur. Cod. de pigno. actio. leg. in testamento. C. de testam. militi. not. Bart. in l. l. ff. de verb. oblig. in sine. facit text. in l. ab ea. ff. de probat. & est optimus in leg. si extraneus, vbi Alber. Fulgo. & Ia. l. 6. not. ab. ff. de omni. ab. caus. text. & ibi Abb. in capitu. quia verisimile. de praesumpt. plura Hippol. in singul. 451. idem in l. 1. si quis dicitur. ff. de quaestio. dicitur. & in Rub. de probat. numer. 183. Felin. in Rubric. de probat. col. 1. Alciat. de praesumpt. 3. part. numer. 3. Plurimum ergo refertur: an quis praesumatur diues, an pauper, vt sciamus quis teneatur diuitias, vel paupertatem probare quae in re dicitur solent discuti opinionibus, quarum prima sic ad quaestio nem respondetur.

Qui diuitias, vel paupertatem allegat ad proprie intentionis comprobationem, eam qualitate probare tenetur siue is actor sit, siue reus, ea ratione quod qui aliquid asseruerit, id verum esse ostendere tenetur gloss. in leg. si vero. §. qui pro rei qualitate ff. qui testat. cogant. quae alibi non reperitur secundum Bald. ibi est ordinaria, secundum Aret. in leg. maritum. col. 1. ff. solut. matrim. commendat Bal. in leg. non prius. Cod. quando fise. vel. priuat. in princip. Deci. consil. 102. Soci. consil. 24. lib. 1. col. 1. anepenult. Roderic. Zuera in l. 1. titu. de las arras. versic. circa hanc opinionem fatentur Communem esse eam sequuti Bolog. consil. 59. col. 1. antepenultim. & Alciat. de praesumptio. reg. 2. praesumpti. 27. numer. 4. probatur, nam qui seipsum vt pauperem a muneribus exculat, eam qualitate probare debet. l. cura. §. deficientium. ff. de numerib. & honor. §. item propter. Instit. de excus. tuor. Sic. patronus petens vt pauper alimenta a liberto probare debet paupertatem. l. vltim. ff. de liber. agnoscent. & qui alium reicit tanquam pauperem, id probare, debet. l. si creditores. §. vlt. ff. de privileg. credit. l. 1. §. si magistratus. ff. de magistrat. conueni. lex persona. C. de probatione. & in leg. non est necesse. Cod. eodem tit. deinde hoc constat, quia nemo nascitur diues. cap. sicut. bi. sicut. bi. 47. distict. Aret. consil. 66. col. 6. Lucas a Penna in l. 2. col. 6. C. quando & quibus quarta pars debeatur. vnde qui diuitias ad aliquid obtinendum aut ad excusationem allegauerit, eas probare tenetur, ad idem l. non prius. Cod. quando fisci. vel priuation. Non prius, inquit Imperator, ad eos, qui debitoribus fisci nostri sunt obligati, actionem fiscalem extendi oportere, nisi poterit probari, principales reos idoneos non esse, certissimi iuris est optimus text. in l. cum de lege. ff. de probat. vbi probare tenetur haeres quantitatem rerum testatoris, cum allegat

hereditatem soluendis legatis non sufficere, & ideo Falcidiam deducendam esse.

Secunda opinio passim ad huius quaestiones resolutione tradita adseuerat allegantem paupertatem ad aliquid obtinendum, eam legitime probare eo ipso, quod asseruerit, cum tot bona habere & non plura. Nam qui cum plura bona habere dixerit, id probare tenebitur. gloss. in dignis in d. l. cum de lege. vbi Angelus, Bart. in l. 1. §. si usufructus. ff. ad legem Falcid. idem Bartol. in l. si constante. quast. 1. ff. solut. matrim. quo in loco verum esse censet, etiam si de maximo tractetur prauidicio, quam Sententiam Communem esse fatentur Corn. in l. vlt. §. licentia. Cod. de iure delibe. Ripa in d. l. si constante. num. 18. vbi Alex. num. 7. scribit, eam in praxi esse maxime auctoritatis. fatetur etiam esse communem Carolus Ruin. consil. 111. col. 2. lib. 5. eamque defendit Ioan. Crocius in d. l. si constante 2. lectio. ne. num. 34. idem tenet Guido Papae quast. 142. & Fel. in cap. ad aures. nu. 4. de rescript. ex eo quod quilibet praesumitur pauper. probatur item ex eo quod negatiua propria natura sit difficillime, & sane impossibilis probationis. cap. bona. in 1. de elect. cap. quoniam contra. vbi Lanfranc. & Dec. in prin. de probat. l. actor. C. de probat. cap. super hoc. de renuncia. late Ripa in cap. cum ecclesia. de causa poss. & propriet. num. 70. Ioan. Ignecus in l. necessarias. §. non alias. ff. ad Sylani. nu. 58. & ideo eius probatio non incumbit eam alleganti. quam obrem praedicta Accursij & Bart. opinio vera videtur, quam etiam communem esse asserit Alciat. de praesumpt. reg. 3. praesumpt. 20. & constat ex notatis per Alex. in Rub. ff. de noui ope. nuncia. col. pen. & eam itidem in praxi seruari scribit Bald. consil. 318. lib. 1. num. 2. idem & communem esse fatetur Curt. Senior. consil. 27. col. 9. vers. sed contra praesumptam. quod verbum esse maximi momenti apud iudices ignaros asserit Ripa in d. cap. cum ecclesia. num. 84. verum huic sententiae obstant plura. Primum locus Iurifconsulti in dict. l. cum de lege. cuius haec sunt verba: cum de lege Falcidia quaeritur, haeredis probatio est locum habere legem Falcidiam: quod cum probare non potest, merito condemnabitur ex quibus verbis apparet, onus probandi haeredi incumbere, & profecto si locus esset communi opinioni, probationis onus potius esset legatariorum quam haeredis. Et praeterea si admittatur eadem opinio, minime continget, haeredom non posse probare, locum fore legi Falcidiae: cum facillima sit per eam adseritionem probatio, & tamen Iurifconsultus praemittit, haeredom condemnandum esse si non possit probare. Secundo communis opinio falsa videtur, quia asserit illius, qui probare tenetur, probatio non est. l. cum qui in princip. ff. de iur. iur. Tertio est ad idem text. optimus in l. si creditores. ff. de privileg. credi. vbi qui allegat aliquem pauperem esse, nec idoneum facultatibus, id probare tenetur. Quarto hoc apparet: nam eo casu, quo quis probare tenetur, non dicitur probasse, ex eo quod contrarium non probetur aduersario, nisi adit praesumptio iuris vel quid simile, quod possit persuadere ipsum ita probauisse, vt nisi contrarium probetur, debeat obtinere. tradit Alexan. in Scholii ad Bart. l. quoties. §. 1. versic. sed errore. ff. de her. instit. ita intelligens glo. in cap. penult. de except. & in cap. Sanctorum. de praescript. & in l. 1. C. de testamen. milit. text. in l. 2. C. qui testam. facere possunt. l. super seruus. C. qui manumite. non possunt. & similes, a quibus solet adnotari, aliquid probatum esse eo ipso quod contrarium probatum non fuerit. ex his etenim deducitur Bartoli conclusionem non posse iure procedere: nec in praxi admittendam fore. etiam si frequentiori Doctorum calculo recepta sit. Nec quidem desunt auctores, quibus Bart. sententia displiceat, nam eam reprobat existimantes iure non procedere, Paul. Castren. in l. Mania. §. vltim. ff. solut. matrim. Imola, Aret. Roma. Alexand. num. 6. & Ripa num. 18. & contrariam veriore esse in d. l. si constante. sic & opinionem contra Bart. dicit tutiorem esse Carol. Ruin. d. consil. 111. quibus & hi subscribunt, quos statim referam ad intellectum gloss. in d. l. cum de lege. quae Bartolo suffragari videtur.

Non obstat gl. in d. l. cum de lege. Quia inibi haeres reus erat & ideo mirum non est, si ei satis fuerit asserere tot & non plura bona esse in hereditate, cui actoribus legatarijs onus probandi incumbat quod scribit Imo. in d. Rub. de noui oper. nuncia. & sequuntur alij. Hoc tamen non conuenit, cum ex eo quod & si haeres reus sit, ei incumbit probatio eius qualitates, quae allegat ad proprie intentionis exceptionem fundanda iuxta not. in dict. l. actor. & in leg. 1. ff. de except. & in cap. cum inter eodem tit. in l. exceptionibus. ff. de probat. tum etiam quod hic intelligit us repugnat Iurifconsulto, qui probatione haeredi incumbere

L. I. expressim

expressum scripsit. quamobrem hæc interpretatio nõ est ad-
mittenda, cū nec conveniat legi, nec vera sit. Qua ratione
advertendū est diligenter quid senserit Accursius: enim
dū citat tex. in l. vlt. §. licentia. C. de iure delib. an. manifeste ostē-
dit, tunc admittendum esse, quod ipse respondit, cū hæres
confecto inventario, seu repertorio rerū testatoris, asserue-
rit, tot legata relicta fuisse à testate, totque bona in eius he-
reditate mansisse, quorū in eo repertorio censentur, & non
plura. Nā cum maxima sit præsumptio iuris in repertorijs, &
inventarij favorē: legatarij, qui plura dixerint bona à testa-
tore relicta fuisse id probare tenebuntur propter iuris satis
urgētē præsumptionem: quæ fauet hæredis assertioni: quæ
probationis vim obtinet atque ita est intelligenda gl. in d. l.
cum de lege. & quod à Bart. & alijs collegerunt: secundū Imo-
lā Alex. col. pen. & Francisc. Niconitiū in rubr. ff. de noni oper. nū-
ciat. n. 269. Imol. Alex. n. 7. Aret. Iason. n. 131. Ripam n. 20. &
Crotum l. electione. n. 9. in d. l. si constante. Alex. & Aret. in l. in illa. co-
lum. pen. Alex. in l. decem. col. 3. de verb. oblig. Iaf. in §. item si quis in frau-
dem. n. 70. de actio. eundem in d. §. licentia. Alciat. reg. 3. præsumpt. 20.
Iacobinum in d. l. cum de lege. Socin. Iun. consil. 26. lib. 2. Roderic.
Zuarez in d. l. i. per circa hanc partem. fol. vlt. & Rip. in d. c. cum ec-
clesia Surrina. n. 83. quorum opinio, ni fallor, Communis est, & præ-
cedit: quia alioqui sequeretur, quod hæres subtraxisset bona
hæreditaria: hoc vero delictum præsumendum non est,
inventario confecto. l. merito. ff. pro socio.

Ex his poterit tractari qualiter sit accipiendum, quod Ias-
on. in d. §. licentia. & in d. l. si constante, scribit dicens, gl. in d. l. cum
de lege. volentē, negatiuam probari per assertionem negan-
tis veram esse, vbi pro negante adest iuris præsumptio, non
alias. Nam Alciat. de præsumpt. 20. existimat non requiri necesse-
sario iuris præsumptionem, vt negatiua per negantis as-
sertionem probetur, sed satis esse quandam simplicem
suspicionem, quæ minor sit iuris præsumptione. Ego
sane aliter quæstionem istam intelligendam esse censēo
siquidem is, qui tenetur probare negatiuam, eam probare
plene debet eo modo, quo melius probari iure potest arbi-
trio iudicis: nec eius assertio sufficiet, nisi iuris præsumptio-
ne comprobetur: qualis ea est, quæ ex confecto inventario
deducitur: cum ab ea scriptura solenniter præmissa, donec
probetur contrarium, sufficiens probatio in hæredis favorē
oriatur. vnde fit, vt eo casu, quo negatiua probanda est, non
sit satis probata per negantis assertionem.

Secundo hinc constabit, an verum sit quod plerique exi-
stimant, petentem hæreditatem alicuius quod ipse intestat-
us decesserit, satis probare intestatum decessisse, eo ipso
quod nec asseueraverit, nisi contrarium probetur, quasi ha-
beat pro se præsumptionem iuris, quæ dicitur præsumendum
esse in dubio, quem intestatum decessisse. huius opinionis
auctores censentur Bartol. num. 25. Alexand. 19. Iaf. 84. in l. is
potest. ff. de acquir. her. Alexand. Corn. Iaf. Riminal. col. 2. Curt.
Iun. num. 5. Hieron. Cagnolus num. 64. in l. si emanc. pati. C. de colla-
tio. Guliel. Benedic. in cap. Raynuius in verbo, & xviii nomine Ade-
lesiam. num. 3. & in verb. testamentum. 1. in princip. de testam. Curt.
Senior consil. 27. colum. 9. versic. sed contra præmissam. Guid. Pape
in trad. de præsumptio. num. 118. quibus suffragari videtur, quod
facta non præsumuntur. l. in bello. §. factis. ff. de capi. ergo
cum testamentum ad factum pertineat, præsumendum
non est, quenquam testatum decessisse. hæc vero ratio pa-
rum urget, siquidem ex ea sequitur, non præsumi factum
fuisse testamentum: & ideo allegantem testamentum, id
probare debere, non tamen ex hoc inferitur præsumi testa-
mentum factum non fuisse, & ideo allegantem, intestatum
aliquem decessisse ad eius intentionem probandam, nõ te-
neri id probare, vt nunquam enim manet absque aliqua iuris
præsumptione, quamobrem, qui dixerit aliquem intestatū
decessisse, non videtur immunitus ab onere probandi, saltē
non conuenit prædicta ratione, nec probatur Doct. cō-
munis opinio, maxime quia iuxta Bartol. Communiter. recep-
tum in l. in illa. ff. de obligat. is qui allegat factum non fuisse ad
obtinendum, vel ad fundandam propriam intentionem,
probare quod asseuerat, tenetur, meliore modo quo possit.
l. penultim. §. docere. ff. ne quis eum, qui iuris voca. est. l. si quis conforium.
C. de Fabr. l. b. 1. i. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eorum glof. in cap. de
ne. in l. & ibi Abb. de elect. & in cap. dandum. de præsumpt. deinde Bar.
cui ceteri consentiunt, & quem huius sententiæ primū
authorem esse existimant, non adferit id, quod communi-
ter adnotatur. Is enim scribit, petentem hæreditatem alicuius
intestati, satis probare, aut certum esse, eum intestatum

decessisse, si communis opinio vulgi habeat eum intestatū
mortem obiisse. quo quidē casu communis illa vulgi opi-
nio maxime præsumptionem exhibet, dicens defun-
ctum intestatum decessisse, & ea ex causa maxime non est,
tamen ne tot Doctorum autoritati succenseamus ex Bar-
tol. adiciam. Sed hoc, quod dicit ab intestato, illa est mere
negatiua, scilicet quod testamentū nõ fecit, qualiter ergo hoc
dicere poterit? Respondeo ex opinione cōmuni, quantū est
veritate concordat: vt d. §. quod dicitur. si vero communis opi-
nio est, quod testamentum non fecerit, eo ipso quod hoc al-
lego, scilicet testamentū non fecerit, probata est intentio
mea nisi per aduersarium aliud probetur: vt l. cum probatur. ff.
ibi nota de probationibus. Sed si opinio est, quod testamentum
fecerit, tamen non reperitur, &c. Ex his verbis apparet præ-
sumptio & secundū calum, eundem esse, & idem à Bartol. re-
ponderi in versicu. si vero. quod responderat in versic. ex opinione
cōmuni. & hoc repugnat proprietati dictionis, si vero, quæ de-
terior lectio ea, quæ tria in responsione absoluit. Primum
quando est communis opinio quod testamentū non fecerit,
Secundū vbi cōmunis opinio tria dicit, nec aperit, testa-
mentū defunctū non fecisse. Tertium quid, quando cōmunis
opinio habet, testamentū factū fuisse. sic sane apud Bartol. vt
si vero. legendus erit in hunc modū. Si vero cōmunis opinio
non est, quod testamentū non fecerit, eo ipso quod hoc al-
lego, scilicet, testamentum non fecerit, eo ipso quod hoc al-
lego, nisi per aduersarium aliud probetur, vt l. cum lege. & ibi not.
supra. de probat. itaque iuxta literam istam merito Bartol. pro
communis opinione adducitur, verum quod magis canonice
sententiam comprobat, & à fortissimis obiectionibus tuta-
tur, illud est, quod præsumitur, quempiam in dubio intesta-
tum mortem obiisse, quæ quidem præsumptio in aduersa-
rium transfert onus probandi: hoc deducit potest ex versic.
emancipati. C. de colla. quam Rom. ibi conatur ad contrarium
partem inducere. Hæc sunt eius verba, si emancipati vtri-
que à patre fuistis, collatio cessat, si autem frater tuus in
potestate patris mortis tempore fuerat, nec vllum testame-
tum relictum, vel nouissimum iudicium communis patris,
teque emancipatum probatum fuerit, an intestato te ad suc-
cessionem paternam venientem, ad collationem forma
perpetui edicti certo iure prouocat. Hactenus Imperator
in hunc sensum: ab intestato collationi locus est inter vos
fratres, si nec probatum fuerit testamētum aliquod à patre
conditum, nec te emancipatum fuisse, igitur sicut collatio-
nem reculans tenetur probare se emancipatum fuisse, quia
præsumitur patri potestas, ita & tenetur probare patrem
testamentum fecisse, non alia ratione quam quod præsum-
matur eum decessisse intestatum, quod Curtius Iunior in
dicta l. si emancipati. aduersus Rom. considerat. contrarium nempe
non præsumi quem intestatum decessisse, & id allegan-
tem probare plena probatione debere tenent Roman. &
Dec. in dicta l. si emancipati. colum. 2. Aret. in l. sed si de sua. num. 4. ff. de
adquir. her. censere Bartol. in consil. 90. num. 10. & specu. titul. de tes-
tamen. §. sequitur videre. numer. 16. quorum opinio fulcitur his,
quæ modo explicuimus aliquot contra communem confi-
derantes. Et nihilominus prior sententia, quia frequen-
tiori calculo probata, æquior est & fortasse verior, in præsi
obtinere.

Tertio ab eadem radice procedit quod Cuman. scribit in
d. l. is potest. & in l. sed si de sua. cod. titul. testam. & agentem ad alto-
rius hæreditatem tanquam ab intestato sibi delatam eo
quod proximior consanguineus sit, satis probare se esse
proximiorē consanguineum eo ipso quod probat se esse
consanguineum, atque asseueret, & dixerit nullum esse
defuncto proximiorē. Nam ex assertionē ista dum con-
trarium probatum non fuerit, præsumitur à iure actorem
esse proximiorē consanguineum. Comano subiecit
Alexand. nu. 15. Iaf. nu. 83. in d. l. is post. Lud. Rom. in l. hæres infi-
ritum. in fine. ff. de acqui. her. Quasi non probato, quod defunctus
liberos, aut proximiores consanguineos habeat, sit maxima
præsumptio in actoris favorē. ad idem facit quod Ripa post
Angelum in Lex facta. §. si quis autem. n. 9. adnotauit, substitutis
Sempronio ea conditione, si sine liberis decesserit, mortuo
Sempronio posse agere ad fideicommissum asserendo eum
sine liberis decessisse: & aduersario incumbere probationis
onus. & licet §. ille, si quis autem. pro Cumanio citetur: vere
nihil

nihil probat, quemadmodum statim dicemus eo capite, quo
... abimus interpretationem l. si inter ff. de reb. dub. licet nec
Cumano suffragatur text. l. si amia. C. de success. edit. & l. amicitia.
... tandem plurimum isthac opinio ab ea quam
... commone esse diximus, pendet. Et nihilomi-
... sententia aduersantur Aretin. in d. l. sed de sua nu-
... Ang. Aretinam §. actionum de actionibus. col. vlt. Soc. Iun. cons. 26.
... sentit hoc ipsum Specul. tit. de testam. §. sequitur videre. nu.
... Sed quia praecedentem dicimus magis communem, vi-
... debet opinio Cumani ad mittenda est, vbi actor probat se co-
... sanguineum esse defuncti incerto consanguinitatis gradu:
... non enim lat erit probare simpliciter consanguinitatem:
... sicuti Cumano & alij sentiunt: & in specie tradit eleganter
Decius cons. 32. n. 13.

Quarto, ex praemissis deducitur intellectus ad regias co-
... munitates, quibus cautum est, arrhas vxori a marito in
... premium pudicitiae virginalis, vel vidualis dandas: non posse
... excedere decimam partem bonorum, quae eo tempore ma-
... ritus habebat. l. 1. tit. 2. lib. 3. For. l. 50. Tauri. [hodie l. 2. tit. 2. lib. 5.
...] Dubitari enim solet: vxore agente ad arrharum fo-
... raturam, an ea teneatur probare, quantitatem promissam
... arrharum titulo non excedere decimam bonorum mariti
... partem, qua in re cum ipsa vxor arrhas sibi promissas sim-
... pliciter petat, & aduersarius obijciat non potuisse eam qua-
... titatem promitti: quia maritus non habebat tot bona, ex
... quibus arrha promissae pro decima tantum parte deduce-
... reatur: videtur non vxori, sed reo incumbere onus proban-
... di arrhas decimam partem excedere, & sic oportebit, reum
... probare inopiam, & paupertatem mariti respectu quantita-
... tis arrharum. Contrariam sententiam probare conatur Ro-
... deric. Zuares in d. l. 1. vers. circa hanc partem. ex eo quod vxor,
... dum certam quantitatem arrharum tit. petit, censetur alleg-
... gare ad propriae petitionis fundamentum, qualitate hac,
... scilicet, maritum tot bona habuisse quot sufficerent ad ar-
... rhas illas constituendas intra decimam bonorum partem: cu-
... alioqui eas petere non possit. & ideo hoc probare tenetur
... iuxta gloss. in d. l. §. qui pro rei qualitate. Et praeterea colligit hac
... sententiam ex gloss. in d. l. cum de lege. ff. de probatio. qua huic
... dubitationi aptare contendit. Et profecto perpena ista vlti-
... ma consideratione, cum gloss. praedicta maximam autho-
... ritatem habeat, mirum non est, in praxi circa legem Regia
... opinionem a Roderico relatum, receptam fuisse: tamen si no-
... seruetur exacte: quod gl. in d. l. cum de lege. & sequaces re-
... quirunt. Prior vero ratio mihi non placet: siquidem vxor
... petens arrhas, & earum ratione certam quantitatem: nihil
... aliud allegat: nec asseuerat maritum diuite fuisse: imo reus
... aduersus vxoris actionem opponit mariti inopiam ad prop-
... riam exceptionis intentionem fundandam: vt patet. Sic
... & legatarij agunt aduersus heredem ad legata, quae iure ob-
... tinere non possunt ultra quodrantes hereditatis: nec pro-
... bare tenentur vxoris diuitias: haec de opponente haere-
... ditatis paupertatem, imo ei probatio incumbit. textus in d.
... cum de lege. sicuti passim ab omnibus intelligitur: & vere
... intelligendus est. Quandoque tamen solet haeres mariti co-
... demnari in ea quantitate, quae arrharum iure ab vxore pe-
... titur, etiam si ea non probet arrhas promissas intra limites
... partis decimae bonorum mariti contineri: vbi ad sunt aliquot
... praesumptiones: quibus quodammodo iudices persuadentur,
... promissam quantitatem decimam bonorum mariti parte
... non excedere: nec etenim plerumque iure fit. Et idem serua-
... tur quando vxor arrhas possidet, & ab haerede mariti con-
... uenitur ea ratione, quod asserat non potuisse dari ultra de-
... cimam bonorum partem. nam haec de herede mariti non probate
... plene, quod asserit, & sic arrhas excedere decimam bono-
... rum partem: etiam vxore nihil probante ipsa absoluitur:
... quod expressim Roderic. Zuar. adnotauit in d. l. leg. 1. vers. circa
... hanc partem, ad fin. Et praesertim ita erit pronuntiandum, quia
... principalis hac de re opinio non omnino vera est: imo po-
... terit merito suspecta pluribus videri.

Qualiter paupertas probetur, arbitrio iudicis relinqu-
... tur. gl. communiter ibi recepta in authent. praeterea. Cod. vnde vir &
... vxor. Alber. in l. nonnulli. ff. de accus. Barto. quem caeteri sequun-
... tur in d. l. si constante. n. 14. vbi Alex. num. 13. & Ripa num. 30.
... idem Fel. in cap. si qui testium. de testib. Calca. consil. 8. col. 8. idem
... tenet dicens hanc opinionem communem esse Barth. Soc. consil.
... 50. lib. 4. col. 2. cui Cor. ibidem subscribit, qua ratione tollitur
... controuerfia, qua dubitari solet, quis dicatur pauper ad affe-
... ctu, vt a testimonio repellatur. Nam ex l. 3. in princip. ff. de testi-

vbi gl. & l. 8. tit. 16. part. 3. deducitur, propter nimiam pauper-
... tatem testis, eius fidem non esse integram, nec ei omnino
... credendum fore: idem praesertim in causis capitalibus scri-
... bunt Io. Andr. & Imo in d. l. cap. si qui testium. vbi Aret. & alij,
... Ioan. Crotus in tract. de testib. num. 24. vers. circa tertiam. Con-
... trarium adnotante Speculatore tit. de teste. §. 1. vers. item si pau-
... per. modo tortus quaestioibus testimonium pauper dixerit
... cui refragatur tex. in l. diuor. ff. de quod not. Bar. in l. ex liberto.
... in princ. ff. de q. Ex contrario paupertatem non obesse testi-
... monio, modo testis honestus sit, verissime, ni fallor, tradunt
... gloss. & ibi Flor. in d. l. 3. gl. & Doct. in d. l. cap. si qui testium. &
... §. si testes. vers. locuples. 4. q. 3. Cynus in l. 3. q. 7. C. de rebus credit. tra-
... dit Hippoly. in d. l. ex liberto. & Dec. consil. 163. omnia tamen ista
... quae hac de re in vtramque partem adduci possunt, iudicis
... arbitrio relinquuntur: is enim considerabit prudenter, an
... paupertas fidem testimonii diminuat, quantaque fides pau-
... peri testi adhibenda sit secundum Abb. in d. l. leg. 3. in princip.
... Abb. Barb. & Felin. num. 8. in dicto capitulo si qui testium. Aufreri. in
... tract. de reprob. testium. numer. 78. sentere Jacob. Butri. & Salic.
... in d. l. 1. 3. & Alexand. consil. 137. lib. 6. col. 1. vnde constat
... quandoque & frequentissime testem diuitem praeferendu
... esse pauperi. Deci. in dicto consil. 163. col. 4. Ioann. Crotus in
... d. l. leg. si constante. 2. lectio. numer. 41. & ibi Ripa 33. Ex quo-
... etiam apparet, vel iuxta praedictam resolutionem intelli-
... gendam fore, vel falsam esse. gloss. in auth. de her. & falcidia. §.
... si vero. vers. facultatem. quam plerique, passim miris praeco-
... nijs exaltant, & sequuntur: dum docet, in qualibet causa
... etiam civili non posse in testem admitti eum, qui non ha-
... buerit in bonis tantum, quantum causa ipsa, quae in iudicio
... agitur, aestimatur: reprobant enim eam Iason in d. l. a uident.
... praeterea. col. penultim. idem in d. l. leg. si constante. numer. 152. &
... ibi Crot. & Ripa, Deci. in d. l. consil. 163. col. 4. Rursus idem
... Iason in l. 2. in princip. ff. qui suis dar. cog. quorum rationes eo ten-
... dunt, vt vel falsum sit, quod gloss. scripserit, vel vt modo di-
... ximus intelligendum. quamuis ab Alexand. consil. 15. lib. 3. o-
... pinio Accurii probetur. aduersus quos cum nihil cer-
... tum sit in hoc a iure definitum, adducitur Iuriconsul-
... tus in leg. 1. ff. de iure delibe. text. item. in cap. de causis. de offic. dele-
... gar. quibus constat, tunc arbitrio iudicis locum omni-
... no fore, quod in hac specie Bartol. sentit in d. l. leg. si constante.
... 4. col. 1.

Ceteru, paupertas probari plene potest, etsi negatiua sit
... eius assertio, per testes, scilicet, deponentes, Titium habere
... tot bona, & non plura, adiecta ea ratione: quia si plura Ti-
... tius haberet, testes hoc scirent: nec possent ignorare inspe-
... cta pecuniari, & certa scientia, qua habent de eius patrimon-
... nie, gl. in auth. de here. & falc. §. si vero adiunt. in verb. vidisse. qua
... ad id Rom. inducit, consil. 245. gl. apertior in l. 1. in princ. ff. de iu-
... nere atque prius. quam dicunt singul. esse Paul. mil. 1. ad fin. ff.
... si certum per. & Lanfranc. Oranus in cap. quoniam contra. de proba-
... tion. n. 14. commendat Ripa in e. cum ecclesia Sutrina. de caus. pos. &
... propriet. n. 86. quod est notandum.

Item satis probatur paupertas per excussionem mandato
... iudicis factam, tex. in authent. praesenti. & ibi notatur. C. de fideiuss. &
... in leg. vlt. ff. si cer. per. notat Iason in d. l. leg. si constante. ff. soluto. mari.
... n. 138. modo hae excussio ita fiat, vt diligenter inquiratur de
... omnibus bonis. Et haec sufficient etiam, vbi agitur de maxi-
... mo praedicio: siquid ex his arbitrabitur aequissime iudex
... paupertatem probatam esse. quae plane probanda est regu-
... lariter, & maxime quando mulier ob inopiam viri agit ad
... dotem aduersus rerum, quae mariti fuerunt, possessores, ac-
... ctione hypothecaria, licet ad huc matrimoniū constet. Bar.
... & ibi Doct. in d. l. leg. si constante numero 15. quorum opinionem
... fatentur eam secuti communem esse Ioannes Lupi in cap. per
... vestras. de donatione inter virum & vxorem. §. 18. numero vltim. &
... Bald. Nonell. de dote. parte 9. primileg. 12. Quod si tractemus, de
... modico praedicio alterius, vt pote si constante matrimo-
... nio vxor aduersus maritum agat propter inopiam, seu quia
... is male vtarur bonis, ad dotis restitutionem, vel ad eius dis-
... pensationem, iuxta leg. vbi adhuc. C. de iure dotium. d. l. si constan-
... te. cap. per vestras. satis probabitur mariti paupertas per vul-
... gi opinionem. Bartol. in d. l. leg. vbi adhuc. & in d. l. leg. si constan-
... te. 2. quaestio. quem caeteri frequentissimo consensu sequun-
... tur ibidem. & Ioannes Lupi in d. l. §. 18. numero. 31. gloss. Com-
... muniter recepta in d. l. l. vbi adhuc. Et licet text. in d. l. l. si constan-
... te. requirat, euidentissimam inopiae probationem: atque, vbi
... euidentissima probatio exigitur, minime sufficiat fama, nec
... vulgi opinio, quemadmodum ex text. ibi colligunt Ioan-

nes Andr. & Doct. in cap. 1. de exceptioni. in 6. Roman. singul. 198. Deci. in cap. 1. de appellat. num. 23. Fel. in rubr. de probatio. colum. 2. & 3. ex quibus apparet non sufficere probationem semiplenam, quoties evidentissima probatio requiritur: tamen secundum materiam subiectam, quae iure quasdam, ob difficultatem probationis, & ob modicam alterius lesionem, probationes admittit: probatio evidentissima ea censetur, quae in eo casu a lege sufficiens existimatur secundum Bart. Cuius Alex. Crotus, 2. lectione. num. 36. Ripam colum. 6. d. l. si constante. Dec. in rubr. de probatio. colum. penult. & probatur in l. in tempus. §. 1. ff. de her. instit. & l. si pluribus. ff. de legat. 1. tradit Hippol. in rubri. C. de probatio. num. 7. & sequentibus. ac tandem in hac solutio communis est, sicuti dicitur num. 36. Crotus asserit. Sic Bart. ipse in d. l. si constante. num. 11. scribit, ubi a lege requiritur evidentissima probatio eius, quod in affirmatione cadit, necessaria esse probationem, quae notorium esse ostendat: cum affirmatio notorii qualitatem commode patiat: at si a iure evidentissima probatio exigatur eius, quid negatiue proponitur, ne loco, aut tempore restringitur: tunc non esse praecise necessariam probationem, quae notorium significet: cum ea dari nequeat, ex eo quod negatio simplex non capiatur, nec patiatur notorii probationem. l. actor. in fin. Cod. de probatio. ponit Bart. exemplum vtriusque partis distinctionis ex eo quod hoc capite disputamus, scilicet habere Titium tot bona, tot res, cadere potest in notorii probationem: non habere Titium bona, non patitur commode hanc notorii qualitatem. Ex quibus Bartol. verbis deducit Alexan. factum affirmatiuum habens naturam actus transitorij, & momentanei posse effici notorium. quod Ripa ibi num. 24. improbat dicens, factum momentaneum, & transiens nequaquam posse notorium dici, nec censeri. *auth. qui semel. Cod. quomod. & quand. ind. idem Bart. in l. haeres palam. in princip. ff. de testamen. idem Bar. in l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Turpills. notatur in l. ciues. de appellat. ionibus.*

Verum immerito Bart. reprehenditur: primo quia ipse non agit de actu momentaneo, vel transiunt, sed de permanenti: qui proculdubio notorius esse potest: quod constat: siquidem Titium habere tot bona, plura iugera, amplum patrimonium, ad actum pertinet permanentem: non momentaneum. Et praeterea verissimum est, quod ex Bar. Alex. adnotauit. Nam crimina, frequentissime momentanea sunt, & transiunt, & tamen notoria sepius censentur. *capit. evidentia. de accusat. l. ea quidem. C. cod. tit. de §. nunciatores gl. in cap. de manifestis. 2. q. 1. atque ita hanc opinionem sentit Bart. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satis. cogan. quo in loco Alex. & Iason colum. 1. expressim eam sequuntur: & idem in ibi eleganter Bart. Socin. dicens communem esse: quam & Alex. sequitur in dicta. l. si constante. numer. 10. ubi eam esse communem asseuerat. Nec obicit text. in dicta. *authem. qui semel.* quoniam ex eo tantum deducitur, facilius transire in notorium id, quod habet causam successiuam, & permanentem, quam quod eam habet momentaneam, & transiunt. vnde non negat text. ille etiam hoc vltimum posse in notorium transire. Et ideo defenditur, quod Alex. scripsit: licet id non recte e verbis Bart. collegerit.*

Item idem Alexan. num. 11. in dicta l. si constante. colligit ex Bar. negatiuum factum non posse notorium esse: factum autem intelligo negatiuum improprie quidem. id est, aliquid non contigisse idem tenet Imol. in d. l. decem. ff. de verb. oblig. 1. & id omnino verum est, iuxta sensum statim explicandum: obijcit etenim Bar. quod negatiua assertio probari potest per confessionem alterius litigantis. *capit. 1. de confessio. in 6. & per instrumentum.* & tamen per ista notorium quid efficiatur. *capit. cum olim. de verb. signific. Sed haec vera sunt de notorio iuris, non de notorio facti: quod Bart. tractat. vti ibi intellexere Ioan. Crotus 2. lectione. num. 40. & Ripa num. 25.* Deinde aduersus Barto. adducitur text. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. her. ubi feminam non esse praegnantem, potest esse notorium. Sed & id locum obtinet in negatiua restricta ad aspectum, & similia signa: quibus res certa solet effici. Bar. autem loquitur de negatiua vaga secundum Ias. in d. l. si constante. nu. 140. & Ripam nu. 25. sentit Anto. Butrius optime in c. vestra. de cobab. cler. nu. 37. sic intelligens text. in c. Audum. de elect. c. si forte. eo. tit. in 6. quae contra Bar. possent induci. Vltimo Bart. refragatur quod idem Bart. communiter receptus tradit in l. de cem. ff. de verb. oblig. & in l. vlt. ff. si cert. pet. & in *auth. hoc nisi debitor. C. de solut. scribens. posse notorium effici, & censeri Titium non esse soluendo praemissa diligenti excussione. ad hoc tamē re-*

spondetur, id non procedere quoad notorium praesumptio, de quo Bart. in d. l. si constante. non tractat: sed potius de notorio facti, & veritatis: sicuti explicat ibi Ias. & Ripa in rubricam facti & veritatis.

Ex his apparet quid dicendum sit ad id, quod Bart. in l. si constante. ad finem. C. de iure doti. docet: nempe testes deponentes de inopia mariti in specie dicta l. si constante. minime concludere nisi addiderint manifestum esse, maritum esse pauperem: hoc probat ex verbis dicta l. si constante. dum ibi Iurisc. consultus requirit evidentissimam inopiam probationem. Bart. sequitur Alex. in d. l. si constante. n. 16. & Io. Lupi d. §. 18. col. vi. quod dubium est, si consideremus, evidentissimam probationem in hac specie eam censeri, quae iuxta materiam subiectam sufficienter sit arbitrio iudicantis: quemadmodum Bartol. ipse voluit in d. l. si constante. Et ideo si testes asseuerantes maritum esse inopem, aut pauperem eo modo, quo pauperes probari potest, & proprii testimonij rationem reddiderint, sufficienter probant inopiam viri & paupertatem: licet non dixerint manifestam esse mariti paupertatem: quod video placuisse Ioan. Crotto in d. l. si constante. 1. lectione. nu. 18. & nu. 44.

CAPVT VII.

Duobus simul naufragio, Ruina, aut Belli conflictu pereuntibus, vter eorum praesumatur prius decessisse.

S V M M A R I A.

- 1 Pupillaris substitutus non est admittendus, nisi probet pupillarem intra pupillarem aetatem obiisse. §. num. 6.
- 2 Viro & foemina simul extintis: an praesumatur foeminam praemortuam fuisse. §. num. 1. c. ubi Regia partiarum constitutio expenditur.
- 3 Lucri acquisitio delata, si in matrimonio vxor decesserit, locum habet cum vxore simul ruina pereuntibus ubi late tractatur intelligitur. l. qui duos. §. si maritus ff. de rebus dubis.
- 4 Vbi lucri iam sepe acquisiti resolutio sit praemortuo altero ex duobus: tamen simul ruina vel incendio perierint: abque obtinet conditio lucri, nec defecta censetur.
- 5 Intellectus l. cum status. §. si ambo. ff. de don. inter virum & vxor. §. l. si inter ff. de rebus dub.
- 6 Late examinatur intellectus l. ex factis. §. si quis autem. in vlt. ad Trebellianum.
- 7 Quoties ad lucri acquisitionem necessarium est alterum ex duobus praemortuo, altero superstito, tunc ambo simul extintis desit conditio lucri.
- 8 Vera ratio ad text. in l. quod pariter. ff. de rebus dub. §. l. si inter virum & l. qui duos. §. si maritus. l. idem est. l. sed & in illo ead. tit.
- 9 Intellectus ad text. in l. si inter socerum. ff. de pactis dotal.
- 10 Intellectus l. qui duos. §. si cum filio ff. de reb. dub.

Exat Pauli Iurisc. consulti responsum sub rubr. ff. de rebus dubis. in hac verba: Si inter virum & vxorem donatio facta iurii, prior de fundo, cui donatum est, ad eum res redit, qui donauerat. Quod si simul u cui donatum est quam is, qui donauerit; quaestioni dicenda gratia magis placuit, valere donationem, eo maxime quod donator non superuivuit, qui rem coercere possit. Haec Iurisc. consultus, ex quo aperti iuris est donationem inter virum & vxorem validam manere, & confirmari, si vterque simul moriatur ita, ut non constet, donantem superuivisse. hoc idem comprobatur ex l. ex factis. §. si quis autem. ff. ad Trebell. ubi patre, & filius simul ruina, seu naufragio pereuntibus: substitutus patri ea conditione, si sine liberis decesserit, admittitur, ac si constaret patrem post filios decessisse, censeturque conditionem praedictam euenisse, quam decisionem scribit singularem esse Socin. *consil. 89. colum. 4. lib. 1. ex ea deducens, praesumendum esse institutum, cui datus sit pupillaris substitutus, mortem obiisse intra pupillarem aetatem favore substitutionis, ut ei locus sit idem notat Deci. in cap. in praesentia. de probatione. numer. 50.* His accedit text. in l. qui duos. vbi cum filio sub. §. cum bello. ff. de rebus dub. ubi liberto cum filio simul pereunte, ob favorem patroni, praesumitur filius prius, quam pater decessisse. Sic & in favorem donationis, ne actus inualidus sit, praesumitur maritus prius, quam vxor periisse. quod & suaderi potest ex leg. nihil interest. ubi de cursus. ff. de adult. ex quo a quibusdam adnotatum est, quod & foemina aequi vulneribus percussis, dicitur ea tolerare foeminam, quam virum, quod tamen in Eprome de sponsalibus. 2. parte. capit. 3. §. 4. numer. in dict. l. non probari ostendimus. Et tunc